

Govern de les Illes Balears

Conselleria d'Educació i Universitat
Direcció General de Planificació,
Ordenació i Centres

VOLUM (Batxillerat)

Finalitat de l'assignatura

Dins el context de les arts visuals, l'assignatura de volum s'ocupa de l'estudi específic de l'espai tridimensional en l'àmbit de l'expressió artística i planteja un segon nivell d'aprofundiment en l'aprenentatge dels llenguatges plàstics que permet un coneixement directe de les qualitats físiques, espacials, estructurals i volumètriques dels objectes, que, alhora, capacita per comprendre que la forma, mida, color i acabat final de gran part dels objectes produïts per l'home vénen determinats, en gran part, pels materials amb què estan construïts, la funció, l'ús i l'entorn cultural o pels significats i valors que els vulguem atorgar.

D'aquesta manera l'assignatura de volum contribueix al desenvolupament de dos aspectes de la formació artística estretament relacionats entre si: la percepció sensorial i intel·lectual de la forma i la creació d'objectes tridimensionals.

L'estudi d'aquesta matèria desenvolupa les capacitats i els mecanismes de percepció espacial, tàctil i cinestèsica; la memòria i el pensament espacials, i la capacitat creadora i el pensament divergent mitjançant els quals l'ésser humà és capaç d'aportar solucions diferents, noves i originals.

L'estudi de les manifestacions, artístiques o no, del llenguatge tridimensional fomenta una actitud estètica cap al medi en el qual es desenvolupa la persona i li permet establir un diàleg enriquidor amb l'entorn físic i amb la resta de la societat, així com constituir-se en un mitjà eficaç per al desenvolupament de la sensibilitat estètica i d'actituds d'estimació i respecte envers el patrimoni artístic.

En tractar-se d'una assignatura de caràcter eminentment pràctic, proporciona als estudiants un domini essencial, una agilitat i una destresa adequades per a l'ús dels mitjans d'expressió del llenguatge tridimensional, i el coneixement de tècniques i procediments útils i dels materials més comuns.

Estructura del currículum

Els blocs i els elements dels blocs en què s'ha dividit la matèria no tenen un caràcter seqüencial, sinó que com que es tracta d'una assignatura eminentment pràctica han d'abordar-se de manera simultània.

El currículum de l'assignatura de volum s'estructura en quatre blocs de continguts:

Bloc 1. Tècniques i materials de configuració

Aquest bloc comprèn l'estudi de les diferents tècniques volumètriques, dels materials i de les eines específiques del taller de volum per tal de poder elaborar composicions tridimensionals creatives i analitzar els aspectes formals, funcionals i estètics de l'obra.

Bloc 2. Elements de configuració formal i espacial

S'inclou en aquest bloc l'estudi dels elements del llenguatge visual presents en l'escultura, com ara les lleis de la composició, el cànon i la proporció, el moviment i el ritme, etc. L'alumne ha d'experimentar amb la il·luminació i l'espai de les peces volumètriques i seleccionar la tècnica i el material més adequats, establint sempre relacions coherents entre idea, forma i matèria.

Bloc 3. Anàlisi de la representació tradicional

Aquest bloc permet als alumnes conèixer i entendre les possibilitats plàstiques i expressives del llenguatge tridimensional a l'hora d'elaborar una obra escultòrica i utilitzar els mitjans expressius, les tècniques i els materials adequats en funció del significat i els aspectes comunicatius de la peça que vol elaborar.

Bloc 4. El volum en el procés de disseny

Els continguts que es treballen en aquest bloc permeten als alumnes dur a terme un projecte individual i/o col·lectiu i analitzar les fases del procés de creació: recopilació d'informació, esbossos, planificació, maquetes, elaboració de l'obra final i presentació.

Orientacions metodològiques

Les competències clau inclouen de forma integrada continguts, destreses, valors i emocions de caire personal i social que pertanyen a diferents àmbits de coneixement. Aquestes tenen un caràcter contextual, així que requereixen saber

aplicar el que s'ha après per resoldre situacions noves en diferents contextos d'acció reals i significatius per als alumnes, per la qual cosa en tota la metodologia s'ha posat èmfasi en la funcionalitat dels aprenentatges.

La metodologia didàctica ha de ser fonamentalment diversa, comunicativa, activa, participativa i adreçada a l'assoliment dels objectius i les competències. L'aprenentatge de l'alumne s'articula a partir d'un procés de construcció del coneixement que es duu a terme a partir dels coneixements que ja posseeix i, per això, és convenient partir sempre dels coneixements previs, tenint en compte el que s'ha fet en cursos anteriors.

A l'aula s'hauria de potenciar l'aprenentatge de llarga durada i, per tant, l'aprenentatge significatiu en oposició al memorístic, la qual cosa no ha d'implicar eliminar aquest tipus d'aprenentatge. Així, cal afavorir una memorització comprensiva en el procés d'aprenentatge. D'altra banda, els alumnes han d'aprendre a aprendre, ser capaços d'investigar pel seu compte i aprofundir en la matèria, així com a fer ús de diverses fonts d'informació, especialment les tecnologies de la informació i la comunicació. La metodologia que s'hauria d'emprar en aquesta assignatura al llarg del curs és bàsicament pràctica, ja que només amb la pràctica els alumnes poden assimilar la informació teòrica que el professor hagi pogut oferir-los.

Les eines audiovisuals permeten presentar als alumnes els continguts gràfics d'una manera fàcil i potent. D'altra banda, el coneixement de les eines informàtiques per part dels alumnes sol ser en la majoria dels casos d'un nivell molt acceptable, amb un grau de desimboltura en l'ús de les eines probablement superior al de la resta de la societat. Això pot permetre utilitzar les eines digitals en la didàctica de l'aula: presentacions, tractament informàtic de les imatges, elaboració de documents multimèdia per presentar un tema o un projecte, integració de la imatge i el so, etc.; sense deixar de banda els recursos, les tècniques i els materials que han emprat i segueixen emprant els artistes al llarg de la història.

A l'assignatura de volum la matèria adquireix un paper protagonista. És per això que s'han de posar a l'abast de l'alumne, sempre que sigui possible, totes aquelles eines necessàries per a l'aprenentatge dels continguts de l'assignatura.

L'avaluació del procés d'aprenentatge dels alumnes de batxillerat ha de ser contínua, formativa i integradora.

L'avaluació dels aprenentatges dels alumnes ha de tenir un caràcter formatiu i ser un instrument per millorar tant els processos d'ensenyament com els processos d'aprenentatge, i es duu a terme mitjançant exàmens o altres proves de nivell que el professor consideri oportunes.

L'avaluació del procés d'aprenentatge dels alumnes ha de ser integradora i ha de tenir en compte des de totes i cadascuna de les assignatures la consecució dels objectius establerts per a l'etapa, així com el desenvolupament de les competències corresponents.

Cal fer una avaluació inicial a cada alumne a començament de curs o al principi de cada bloc de continguts per avaluar-ne els coneixements, destreses i actituds prèvies, sempre que el professor ho consideri oportú.

Per a l'avaluació dels alumnes, el professor pot establir proves escrites o orals per tal de mesurar-ne el nivell, així com presentacions de treballs individuals o en grup, les quals es poden fer de manera combinada. Aquests treballs poden ser, a manera d'exemple per als professors, el disseny de volums estètics i/o funcionals o l'experimentació amb diversos materials, sempre que el professor ho consideri factible per als alumnes amb el material de què pugui disposar el centre o els alumnes mateixos.

El professor ha de supervisar els continguts, encara que siguin documents o imatges que faciliti Internet, una eina docent imprescindible i de gran ús per part dels alumnes.

Els professors de l'assignatura decidiran, al final del curs, si l'alumne ha aconseguit els objectius i ha assolit el grau adequat d'adquisició de les competències corresponents.

El professor és la peça clau en la tasca diària de motivar els alumnes a aconseguir els objectius del curs. Per això, ha d'organitzar les tasques diàries de classe i sortides extraescolars (museus, galeries d'art, tallers d'artistes, etc.), a més de facilitar l'accés a la informació necessària perquè assoleixin el nivell de coneixements òptims de l'assignatura. Com a resultat de la feina feta a classe, els alumnes poden fer exposicions, mostres o intervencions dins o fora del centre, sempre que sigui possible.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

L'assignatura de volum contribueix a assolir diferents competències clau, com s'especifica a continuació:

Comunicació lingüística

S'assoleix mitjançant l'ús del llenguatge tècnic propi de la matèria, en què els alumnes han de tenir cura en la precisió dels termes utilitzats. Amb la finalitat d'estimular l'hàbit de la lectura i millorar l'expressió oral cal plantejar activitats que contribueixin a millorar la comprensió lectora i la capacitat d'expressió.

Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

S'aprofundeix en el coneixement d'aspectes espacials de la realitat mitjançant la geometria i la representació objectiva de les formes. Tot això per aprendre a desenvolupar-se amb comoditat per mitjà del llenguatge simbòlic, que és un dels objectius de l'assignatura.

Competència digital

S'atorga molta importància a aquesta competència en els continguts relatius a l'entorn visual i multimèdia, en particular en el món de la imatge, i es facilita el desenvolupament d'una cultura digital a l'aula.

Aprendre a aprendre

Els continguts associats a la forma de construir i transmetre el coneixement artístic contribueixen al desenvolupament d'aquesta competència mitjançant la incorporació d'informacions de la mateixa experiència o d'altres mitjans. D'altra banda, també hi contribueixen el fet de plantejar-se qüestions sobre els fenòmens del nostre entorn, de donar-hi respostes coherents i de tenir la capacitat de treballar en grup, així com de saber compartir el coneixement amb els altres i desenvolupar processos cognitius com analitzar, sintetitzar, relacionar, comparar, aplicar, avaluar, argumentar, etc.

Competències socials i cíviques

Es promouen actituds com la cooperació i la feina en grup i es potencien valors com la tolerància, la solidaritat, l'empatia i el compromís necessaris per a la convivència a l'aula.

Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor

Es fomenten les mesures perquè els alumnes participin en activitats que els permetin garantir l'esperit emprenedor i la iniciativa empresarial a partir d'aptituds com la creativitat, l'autonomia, la iniciativa, la feina en equip, l'autoconfiança i el sentit crític.

Consciència i expressions culturals

Es dona molt d'èmfasi a l'ampliació del coneixement dels diferents codis artístics i a la utilització de les tècniques i els recursos propis. Els alumnes aprenen a mirar, a analitzar críticament, a veure, a observar, a percebre i, des del coneixement del llenguatge visual, a apreciar els valor estètics i culturals de les produccions artístiques, així com a entendre el món de la publicitat de forma crítica. D'altra banda, es contribueix a aquesta competència quan experimenta i investiga amb diversitat de tècniques plàstiques i visuals i és capaç d'expressar-se a través de la imatge i el volum.

Per adquirir eficaçment les competències i integrar-les efectivament en el currículum s'han de dissenyar activitats d'aprenentatge integrades que permetin als alumnes avançar cap als resultats d'aprenentatge de més d'una competència al mateix temps.

S'ha de potenciar el desenvolupament de la competència en comunicació lingüística, la competència matemàtica i les competències bàsiques en ciència i tecnologia.

L'assignatura de volum abraça, en major o menor mesura, totes les competències clau. És una assignatura integradora que engloba l'art, la ciència i la tècnica, la qual cosa fa viable i interessant la coparticipació amb altres departaments didàctics en projectes comuns.

Objectius específics

L'ensenyament del volum al batxillerat té els objectius següents:

1. Conèixer i comprendre el llenguatge tridimensional i adquirir els procediments artístics bàsics aplicats a la creació d'obres d'art i objectes de caràcter volumètric.
2. Aconseguir un domini essencial i una agilitat i destresa adequades en l'ús dels mitjans d'expressió del llenguatge tridimensional i conèixer les tècniques i els materials més comuns, amb la finalitat de descobrir-ne les possibilitats expressives i tècniques.
3. Emprar de manera eficaç els mecanismes de percepció en relació amb les manifestacions tridimensionals, sia producte de l'expressió del medi natural o producte de l'activitat humana, artística o industrial.
4. Harmonitzar les experiències cognoscitives i sensorials que conformen la capacitat per emetre valoracions constructives i la capacitat d'autocrítica per desenvolupar el sentit estètic.
5. Aplicar amb destresa la visió analítica i sintètica a l'hora de fer front a l'estudi d'objectes i d'obres d'art de caràcter tridimensional i aprendre a veure i a sentir, així com aprofundir en les estructures de l'objecte i en la seva lògica interna i, mitjançant un procés de síntesi i abstracció, arribar a la seva representació.
6. Mantenir una postura activa d'exploració de l'entorn i cercar totes aquelles manifestacions susceptibles de ser tractades o enteses com a missatges de caràcter tridimensional dins el sistema icònic del medi cultural, natural, industrial i tecnològic.
7. Desenvolupar una actitud reflexiva i creativa en relació amb les qüestions formals i conceptuals de la cultura visual de la societat actual.
8. Analitzar i interpretar la informació visual per a una traducció plàstica ulterior com a mitjà de comunicació al llarg de la vida.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluable

BLOC 1. TÈCNIQUES I MATERIALS DE CONFIGURACIÓ
Continguts
Materials i eines específiques del taller de volum. Conservació, preparació, manteniment, etc. Elaboració de composicions tridimensionals i anàlisi d'aspectes formals, funcionals i estètics. Estudi de diferents tècniques volumètriques i de la terminologia específica del volum.

Utilització de materials i tècniques de forma creativa i amb destresa en condicions d'higiene i seguretat.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Identificar i utilitzar correctament les eines i els materials bàsics per elaborar composicions tridimensionals, així com establir una relació lògica entre aquests i triar els més adequats a les característiques formals, funcionals i estètiques de la peça que es vol elaborar.

1.1. Identifica, emmagatzema, conserva i prepara en condicions òptimes d'utilització els materials propis de l'activitat.

1.2. Coneix, manté i utilitza les eines i la maquinària específiques del taller de volum en condicions de seguretat i higiene.

1.3. Estima consums i calcula volums per optimitzar el material necessari per elaborar cada peça.

1.4. Planifica i organitza les diferents fases de realització volumètrica en funció de la tècnica seleccionada.

2. Conèixer les principals tècniques de realització volumètrica, seleccionar les més adequades i aplicar-les amb destresa i eficàcia en la resolució de problemes de configuració espacial.

2.1. Desenvolupa les tècniques bàsiques de configuració tridimensional amb solvència i en condicions d'higiene i seguretat.

2.2. Valora i empra de forma creativa i concorde amb les intencions plàstiques les possibilitats tècniques i expressives dels diversos materials, acabats i tractaments cromàtics.

2.3. Explica, utilitzant amb propietat la terminologia específica, les característiques dels diferents mètodes i tècniques del volum i la relació amb els materials utilitzats.

3. Conèixer i desenvolupar amb destresa les tècniques bàsiques de reproducció escultòrica.

3.1. Desenvolupa les tècniques bàsiques de reproducció escultòrica amb solvència i en condicions d'higiene i seguretat.

BLOC 2. ELEMENTS DE CONFIGURACIÓ FORMAL I ESPACIAL

Continguts

Elements del llenguatge visual presents en l'escultura o en els objectes quotidians.

Realització d'objectes escultòrics senzills seleccionant la tècnica i el material més adequats i establint relacions coherents entre idea, forma i matèria.

Modificació dels aspectes comunicatius d'una peça tridimensional reelaborant-la (dotant-la de diferents significats) amb diferents tècniques, materials, formats i acabats.

Experimentació amb la il·luminació i l'espai de les peces volumètriques.

Lleis de la composició. Cànon de proporció. Moviments i ritmes.

Descomposició d'una peça escultòrica en unitats elementals, reorganització i elaboració de noves composicions expressives.
Estudi d'obres d'art escultòriques i anàlisi dels principals elements compositius i decoratius.

criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Identificar els diferents elements que formen l'estructura del llenguatge tridimensional emprant el llenguatge de la forma volumètrica i utilitzant-lo de manera creativa en la ideació i elaboració d'obra original i composicions d'índole funcional, decorativa o ornamental.

1.1. Identifica els principals elements del llenguatge visual presents en produccions tridimensionals, escultòriques o bé objectes de l'entorn quotidià.

2. Analitzar i elaborar, a través de transformacions creatives, alternatives tridimensionals a objectes de referència.

2.1. Analitza els elements formals i estructurals d'objectes escultòrics senzills i els reproduïx fidelment seleccionant la tècnica i el material més adequats.

3. Dur a terme composicions creatives que evidencien la comprensió i l'aplicació dels fonaments compositius del llenguatge tridimensional.

3.1. Elabora composicions tridimensionals i selecciona i utilitza equilibradament els principals elements del llenguatge tridimensional.

3.2. Modifica els aspectes comunicatius d'una peça tridimensional i la reelabora amb diferents tècniques, materials, formats i acabats.

3.3. Experimenta amb la il·luminació i la ubicació espacial de diferents peces volumètriques i valora de manera argumentada la influència que exerceixen sobre la percepció de la peça.

3.4. Idea i elabora alternatives compositives a la configuració tridimensional d'un objecte o d'una peça de caràcter escultòric per dotar-la de significats diferents.

3.5. Aplica les lleis de la composició per crear esquemes de moviments i ritmes i empra les tècniques i els materials amb precisió.

4. Compondre els elements formals establint relacions coherents i unificades entre idea, forma i matèria.

4.1. Descompon un objecte o peça de caràcter escultòric en unitats elementals i les reorganitza per elaborar composicions noves plàsticament expressives, equilibrades i originals

5. Comprendre la relació existent entre forma i proporció en les obres escultòriques i relacionar-la amb els cànons de proporció de les diferents cultures i períodes artístics analitzant i comparant les diferències quant a llenguatge compositiu existents entre les realitzacions volumètriques en relleu i les exemptes.

5.1. Analitza i llegeix imatges de diferents obres d'escultòriques, n'identifica els principals elements compositius i diferencia els aspectes decoratius dels estructurals.

BLOC 3. ANÀLISI DE LA REPRESENTACIÓ TRIDIMENSIONAL

Continguts

Realització d'una obra escultòrica d'índole funcional, decorativa i ornamental utilitzant totes les possibilitats plàstiques i expressives del llenguatge tridimensional.

Estudi de la relació forma-estructura d'objectes quotidians.

Elaboració de diferents alternatives a la representació d'un objecte i demostració de la comprensió dels diferents nivells d'iconicitat de les representacions tridimensionals.

Utilització dels mitjans expressius, les tècniques i els materials en funció del significat i els aspectes comunicatius de l'obra.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Explorar amb iniciativa les possibilitats plàstiques i expressives del llenguatge tridimensional i utilitzar-les de manera creativa en la ideació i realització d'obra original i composicions d'índole funcional, decorativa i ornamental.

1.1. Descriu i utilitza amb propietat la terminologia pròpia de l'assignatura, els aspectes més notables de la configuració tridimensional d'objectes d'ús quotidià i la relació que s'estableix entre la forma i la funció.

2. Analitzar des del punt de vista formal objectes presents en la vida quotidiana i identificar-ne i apreciar els aspectes més notables de la seva configuració i la relació que s'estableix entre la forma i l'estructura.

2.1. Analitza els elements formals, funcionals i estructurals de peces tridimensionals senzilles i les reproduïx fidelment utilitzant la tècnica més adequada.

2.2. Identifica el nivell d'iconicitat de diferents representacions volumètriques i el relaciona amb les seves funcions comunicatives.

3. Comprendre i aplicar els processos d'abstracció inherents a tota representació i valorar les relacions que s'estableixen entre la realitat i les configuracions tridimensionals elaborades a partir d'aquesta representació.

3.1. Genera elements volumètrics prescindint dels aspectes accidentals i en plasma les característiques estructurals bàsiques.

3.2. Idea i elabora diferents alternatives a la representació d'un objecte o d'una peça escultòrica senzilla que evidencin la comprensió dels diferents nivells d'iconicitat de les representacions tridimensionals.

4. Crear configuracions tridimensionals dotades de significat en les quals s'estableixi una relació coherent entre la imatge i el seu contingut.

4.1. Utilitza els mitjans expressius, les tècniques i els materials en funció del significat i els aspectes comunicatius de cada obra.

5. Desenvolupar una actitud reflexiva crítica i creativa en relació amb les qüestions formals i conceptuals de la cultura visual de la societat de la qual forma part.

5.1. Emet judicis de valor argumentats respecte de la producció tridimensional pròpia i aliena partint dels coneixements sobre la matèria, l'entorn, el gust personal i la pròpia sensibilitat.

BLOC 4. EL VOLUM EN EL PROCÉS DE DISSENY

Continguts

Procés de creació: recopilació d'informació, propostes, planificació, esbossos o maquetes, elaboració de l'obra final i presentació. La defensa partint dels seus aspectes formals, funcionals, estètics i comunicatius.

Realització de projectes plàstics en grup respectant i valorant les opinions i decisions dels altres.

criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Valorar la metodologia general de projecció, identificar i relacionar els elements que intervenen en la configuració formal dels objectes i en la seva funcionalitat per resoldre problemes de configuració espacial d'objectes tridimensionals de forma creativa, lògica i racional, així com adequar els materials a la seva funció estètica i pràctica.

1.1. *Desenvolupa projectes escultòrics senzills en funció de condicionants i requeriments específics determinats prèviament utilitzant la metodologia general de projecció.*

1.2. *Determina les característiques tècniques segons el tipus de producte i les intencions expressives funcionals i comunicatives.*

1.3. *Recopila i analitza informació relacionada amb els diferents aspectes del projecte que vol desenvolupar per fer propostes creatives i realitzables davant un problema de configuració tridimensional, aporta solucions diverses i creatives davant un problema de disseny tridimensional i potencia el desenvolupament del pensament divergent.*

1.4. *Planifica el procés de realització des de la primera fase d'ideació fins a l'elaboració de l'obra final.*

1.5. *Dibuixa o interpreta la informació gràfica tenint en compte les característiques i els paràmetres tècnics i estètics del producte per desenvolupar-lo posteriorment.*

1.6. *Desenvolupa esbossos, maquetes o models de prova per visualitzar la peça tridimensional i valorar la viabilitat d'executar-la.*

1.7. *Elabora la peça definitiva i presenta el projecte bàsic, al qual incorpora la informació gràfica i tècnica.*

1.8. *Exposa i presenta amb correcció els projectes i els argumenta i els defensa partint dels seus aspectes formals, funcionals, estètics i comunicatius.*

2. Col·laborar en la realització de projectes plàstics en grup i valorar la feina en equip com una font de riquesa en la creació artística.

2.1. *Planifica la feina, es coordina, participa activament i respecta i valora les realitzacions de la resta dels integrants del grup en una feina d'equip.*